

DOBRODRUŽSTVÍ TŘÍ RUSŮ
A TŘÍ ANGLIČANŮ V JIŽNÍ AFRICE

Jules Verne
Dobrodružství
tří Rusů
a tří Angličanů
v jižní Africe

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Překlad: Bohumil Kliša

Ilustrace: Jules Ferrat

Obálka © Jiří Miřovský – ARBE, 2020

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2020

ISBN 978-80-277-4596-8 (pdf)

Jules Verne

Dobrodružství
tří Rusů
a tří Angličanů
v jižní Africe

Obsah

I. kapitola	NA BŘEZÍCH ORANJE	5
II. kapitola	OFICIÁLNÍ PŘEDSTAVENÍ	14
III. kapitola	PŘENÁŠENÍ LODI	22
IV. kapitola	NĚKOLIK SLOV O METRU	31
V. kapitola	HOTENTOTSKÁ OSADA	37
VI. kapitola	CESTOVATELÉ SE BLÍŽE SEZNAMUJÍ	46
VII. kapitola	PODSTAVA TROJÚHELNÍKU	55
VIII. kapitola	DVACÁTÝ ČTVRTÝ POLEDNÍK	65
IX. kapitola	KRAAL	73
X. kapitola	BYSTRINA	87
XI. kapitola	SHLEDÁNÍ S NIKOLAJEM PALANDEREM	96
XII. kapitola	STANICE PODLE PŘEDSTAV SIRA JOHNA	108
XIII. kapitola	S POMOCÍ OHNĚ	123
XIV. kapitola	VYHLÁŠENÍ VÁLKY	134
XV. kapitola	DALŠÍ STUPEŇ	144
XVI. kapitola	RŮZNÉ PŘÍHODY	153
XVII. kapitola	TVŮRCI POUŠTĚ	163
XVIII. kapitola	POUŠŤ	176
XIX. kapitola	TRIANGULOVAT, NEBO ZEMŘÍT?	190
XX. kapitola	OSM DNÍ NA VRCHOLU SKORCEVOVY HORY	199
XXI. kapitola	BUDIŽ SVĚTLO!	212
XXII. kapitola	NEŠŤASTNÝ NIKOLAJ PALANDER	223
XXIII. kapitola	PEŘEJE ZAMBEZI	238

I. KAPITOLA

Na březích Oranje

Dne 27. ledna 1854 spolu hovořili dva muži, odpočívající pod mohutnou smuteční vrbou, a rozhlíželi se velmi bedlivě po vodách Oranje. Řeka, kterou Holanďané nazývají Velkou řekou a Hotentoti Gariepem, soupeří se třemi velkými africkými vodními tepnami, s Nilem, Nigerem a Zambezi. Jako ony se rozvodňuje, má peřeje a vodopády. Někteří cestovatelé, jejichž jména jsou s touto řekou spojena, Thompson, Alexander, Burchell, chválili jak čistotu jejích vod, tak krásu jejích břehů.

V těch místech, kde se Oranje stáčí k horám Vévody yorského, poskytuje úchvatnou podívanou. Nedostupné skály, ohromné balvany, věkem zkamenělé kmeny stromů, hluboké rozsedliny i neproniknutelné lesy, kterých se dosud nedotkla osadníkova sekera, to vše s mohutným horským pozadím tvoří krajinný obraz nedostižné krásy. Vody řeky, stěsnané v příliš úzkém řečišti, se tam řítí náhle z výšky téměř sto čtyřiceti metrů. Nad vodopádem klidně šumí hladina, z níž tu a tam vystupují skalní hroty ověšené zelenými větvemi. Pod vodopádem je však možné spatřit jen temný vír vzbouřených vod a nad nimi husté vodní páry, které hrají všemi duhovými barvami. Z propasti stoupá ohlušující hukot, z údolí ještě zesilovaný různými ozvěnami.

Z této dvojice mužů, jež do těchto končin jižní Afriky zavítala kvůli nějaké výzkumné expedici, si jeden z nich jen málo všimal přírodních půvabů, rozkládajících se před jeho zrakem. Lhostejný cestovatel byl lovcem z kmene Křováků a ušlechtilým příkladem této statné rasy s živými očima a hbitými pohyby. Jméno *Bushman* (Křovák), jež si Angličané utvořili z holandského *Bochjesman*, doslova znamená *muž keřů*. Označovány jsou jím kočovné kmeny, jejichž domovem je severozápad Kapské kolonie. Žádná křovácká rodina nemá stálé sídlo. Po celý svůj život se potulují z místa na místo v krajině mezi řekou Oranje a východními horami, pustoší dvorce, ničí úrodu pánovitých osadníků, kteří je zatlačili do vyprahlých vnitrozemských končin, kde roste více kamení než rostlin.

Tento Křovák, asi čtyřicetiletý, byl vysoké postavy a patrně také veliké fyzické síly. Jeho tělo působilo dojmem pružnosti, i když zůstávalo naprosto nehybné. Přesnost, lehkost a ladnost jeho pohybů prozrazovaly energického člověka, muže podobného typu jako byl obyvatel kanadských pralesů, nebyl však nadán takovým klidem jako tolik oblíbený Cooperův lovec Nathaniel Bumppo. Bylo to znát na občasném ruměnci na jeho tvářích, které oživoval zrychlený tlukot srdce.

Křovák již nebyl divochem jako jeho soukmenovci, bývalí Saquové. Byl to míšenec, syn anglického otce a matky Hotentotky; stykem s cizinci více získal než ztratil a mluvil plynule řečí svého otce. Jeho oděv, napůl hotentotský, napůl evropský, se skládal z červené flanelové košile, kabátce a kalhot z antilopí kůže a z kamašů vyrobených z kožešiny divoké kočky. Na hrdle tohoto lovce byl zavěšen váček s nožem, dýmkou a s tabákem. Na hlavě měl nasazenu čepici z ovčí kožešiny a boky měl staženy opaskem ze silné, nevydělané kůže. Jeho nahá zápěstí byla zdobena kroužky ze slonoviny, zhotovenými s nevšední zručností. Přes ramena měl přehozen kross, plstnatý plášť,

ušitý z levhartí kůže a splývající až po kolena. Křovák kouřil kvapnými tahy z kostěné dýmky a zjevně dával najevo svoji netrpělivost.

„Klid, jen klid, Mokume,“ oslovil jej jeho druh. „Pokud nejste právě na lovu, ztrácíte trpělivost překvapivě snadno. Pochopte však přece, vážený příteli, že na daném stavu nemůžeme nic změnit. Ti, co mají přijít, přijdou dříve či později; nepřijdou-li dnes, přijdou zítra!“

Křovákův přítel byl mladý, asi pětadvacetiletý nebo šestaadvacetiletý muž, který byl úplným opakem domorodého lovce. Ve všem, co dělal, se zračila jeho klidná povaha. Nebylo tedy možné pochybovat o tom, k jaké národnosti přísluší. Byl Angličan. Jeho poněkud příliš „měšťácký“ oděv však naznačoval, že nebyl zvyklý cestovat. Vypadal jako úředník, který zabloudil v divoké krajině, chyběla mu jen tužka za uchem, jak ji nosí pokladníci, účetní a jiné odrůdy veliké rodiny byrokratů. A opravdu, mladý muž nebyl cestovatel, nýbrž znamenitý učenec, William Emery, hvězdář přidělený kapské hvězdárně, která již dlouho vědě prokazuje značné služby.

Tento učenec, poněkud nepatřičný v pusté jihoafrické končině, několik set kilometrů od Kapského Města, jen obtížně krotil vrozenou netrpělivost svého druhu.

„Pane Emery,“ odpovídal mu lovec dobrou angličtinou, „na břehu Oranje, u kataraktu Morghedy, čekáme na místě schůzky již osm dní. Setrvávat po takovou dobu na jednom místě, to se žádnému příslušníkovi mého kmene již dávno nestalo! Zapomínáte, že jsme kočovníci, že nám půda začne hořet pod nohama, jakmile někde musíme déle zůstat!“

„Příteli Mokume,“ pravil opět hvězdář, „ti, na které čekáme, sem putují až z Anglie, zajisté jim tedy můžeme prominout osmidenní zpoždění. Je třeba počítat s dlouhou plavbou, s nesnáze, kterým museli čelit na parníku při plavbě proti

proudu Oranje, zkrátka s mnoha překážkami, které se při podobném podniku objeví. Bylo nám řečeno, abychom k výzkumné cestě po jižní Africe připravili všechno potřebné a pak čekali u Morghedských vodopádů na mého kolegu, plukovníka Everesta z cambridgeské hvězdárny. Tady jsou Morghedské vodopády, jsme tedy na určeném místě, a čekáme. Co chcete víc, ctihodný Křováků?“

Lovec bezpochyby toužil po něčem víc, neboť si neklidně pohrával se spouští své ručnice, nádherné mantonky, přesné zbraně s kuželovitými kulemi, se kterou jste mohli zastřelit divokou kočku nebo antilopu na vzdálenost osmi až devíti set yardů*). Tento Křovák se tedy očividně zřekl aloeoového toulce s otrávenými šípky, jakými bývají vyzbrojeni jeho krajané, a požíval místo něj zbraně evropské.

„Nezmýlil jste se však, pane Emery?“ namítl Mokum. „Máte se opravdu sejít u Morghedských vodopádů a ke konci měsíce ledna?“

„Ano, příteli,“ odvětil klidně William Emery, „tady je dopis, který mi poslal pan Airey, ředitel greenwichské hvězdárny. Tento dopis vám dokáže, že jsem se nezmýlil.“

Křovák uchopil dopis, který mu jeho druh podával. Otáčel ho sem tam jako člověk nevalně zasvěcený do tajů umění písařů.

„Povězte mi tedy ještě jednou,“ řekl vraceje dopis mladému učenci, „co říká tenhle kousek počerněného papíru?“

Mladý učenec obdařený neobyčejnou trpělivostí, se rozhodl svému loveckému příteli vypravovat znovu totéž, co mu vyprávěl již alespoň dvacetkrát. V posledních dnech minulého roku obdržel William Emery list, jenž mu ohlašoval brzký příjezd plukovníka Everesta a mezinárodní vědecké komise, vyslané do jižní Afriky. Jaké byly záměry této komise a proč se ubírala na jižní

*) Yard, anglický loket = 0,91 m

konec africké pevniny? O tom Emery nemohl nic povědět, neboť list pana Aireyho o této věci mlčel. Podle obdržných instrukcí se jen okamžitě vydal do Lattaku, jedné z nejsevernějších hotentotských stanic, aby připravil vůz a zásoby potravin, tedy vše, čeho bylo třeba pro bochjesmanskou karavanu. Vedení této karavany pak nabídl Mokumovi, protože provázel Andersona na loveckých výpravách v západní Africe a neohroženého Davida Livingstonea na jeho první výzkumné cestě k jezeru Ngami i k vodopádům Zambezi a znal jeho dobrou pověst. S Křovákem, jenž tyto kraje důkladně znal, bylo dohodnuto, že Williama Emeryho dovede ke břehům Oranje a Morghedským vodopádům. Tam se k nim měla připojit vědecká komise. Tato komise se měla přeplavit na anglické fregatě *Augustě*, proplout ústím Oranje na západním africkém pobřeží ve výši Voltského mysu a plavit se po řece proti proudu až pod vodopády. William Emery a Mokum sem dopravili bytelný vůz, který zatím nechali dole v údolí, na něm měli příchozí odcestovat do Lattaku i s jejich zavazadly. Pokud tedy raději ne zvolí cestu po řece. V takovém případě by ale bylo nutné nejdříve obejít Morghedské vodopády.

Když William Emery skončil svoje vypravování, pokročil Křovák zamyšleně až na kraj propasti, na jejíž dno se s hukotem řítila zpěněná řeka. Hvězdář šel za ním. Tam ze skalního výstupku bylo možno přehlédnout tok Oranje pod vodopádem až do vzdálenosti několika kilometrů. Mokum a jeho druh několik minut pečlivě pozorovali hladinu těchto vod, které asi čtyři sta metrů pod nimi nabývaly opět svého původního klidu. Nebylo vidět nic, ani člun, ani pirogu. Byly právě tři hodiny. Měsíc leden se v těchto končinách shoduje s červencem severních krajín a slunce, stojící skoro kolmo nad dvacátou devátou rovnoběžkou, prohřívalo vzduch až na sto pět stupňů Fahrenheita*) ve stínu. Bez

*) 55 °C

Mokum a jeho druh několik minut pozorovali...

západního vánku, jenž tuto teplotu poněkud zmírňoval, by bylo každému kromě Křováka nesnesitelné horko. Ale mladý učenec, chladnokrevné povahy, hubeného a otužilého těla, jí příliš netrpěl. Husté větve stromů sklánějících se nad propastí ho ostatně chránily před přímým účinkem slunečních paprsků. V parných denních hodinách okolní pustinu neoživilo ani ptačí pípnutí. Žádný čtyřnožec se neodvážil opustit stinný úkryt ve křoví a vyjít na sluneční žár.

Kdyby vodopád neplnil vzduch svým hřměním, panovalo by kolem naprosté ticho.

Když se tak asi deset minut rozhlíželi, obrátil se Mokum k mladému hvězdáři a netrpělivě přešlápl. Ani jeho bystré oči nic nespatriily.

„A co když vaši lidé nepřijdou?“ zeptal se Williama Emeryho.

„Přijdou, příteli,“ odvětil tázaný. „Ti muži dodrží slovo s přesností hvězdářů. Ostatně, co jim vytýkáte? List ohlašuje jejich příchod na konec měsíce ledna. Dnes je dvacátého sedmého téhož měsíce a tito pánové tedy mají na cestu k Morghedským vodopádům ještě čtyři dny k dobru.“

„A nebudou-li tu ani po uplynutí těchto čtyř dnů?“ zeptal se Křovák.

„Nuže, příteli, pak budeme mít nevšedně krásnou příležitost, abychom osvědčili svoji trpělivost, neboť je budeme očekávat tak dlouho, dokud nebudeme přesvědčeni, že již nepřijdou.“

„Při našem bohu Kó!“ zvolal Křovák silným hlasem, „vy byste dovedl čekat, dokud by nevyschly hučící vody Gariepu!“

„Tak dlouho ne,“ chlácholil ho William Emery stále klidným tónem. „Rozum má být pánem všech našich činů. A co nám říká rozum? Říká, že kdyby nás plukovník Everest a jeho druhové nenalezli na určeném místě, zůstali by utmácení cestovnými útrapami, bez nejnutnějšího vybavení, ztraceni v této pusté končině. Byli bychom zahanbeni v každém ohledu. Kdyby se

přihodilo nějaké neštěstí, padla by na nás těžká zodpovědnost. Tak tedy, pokud nám to povinnost přikazuje, zůstaneme na místě. Ostatně nic nám tady nechybí. Náš vůz nás očekává na dně údolí a poskytuje nám na noc bezpečný útulek. Zásoby máme bohaté. Příroda je v těchto místech velkolepá, hodná obdivu! Je to pro mne nová neznámá rozkoš, mohu-li strávit několik dní ve stínu těchto nádherných lesů, na břehu této překrásné řeky! A vy, Mokume, co vám může chybět? Pernaté i srstnaté zvěřiny je v těchto lesích hodně a vaše ručnice nám každodenně opatruje chutnou pečinku. Střílejte, odvážný lovcé, zkrat'te čas lovem daňků nebo buvolů. Jděte, dobrý Křováku! Já budu zatím vyhlížet opožděné přátele; alespoň mi tak nezdřevění nohy!“

Lovec proti dobře míněné radě hvězdáře nic nenamítal a vyrazil na obchůzku do okolních křovin a porostů. Lvů, hyen ani levhartů se Křovák nebál, byl zvyklý na africké pralesy. Zapísal na svého psa Topa, odrůdu hyenovitého psa z pouště Kalahari, z tohoto plemene Balabové kdysi vypěstovali chrty. Chytré zvíře, jevící stejnou netrpělivost jako jeho pán, vyskočilo a radostným štěkotem projevovalo svůj souhlas s Křovakovými úmysly. Brzy lovec i pes zmizeli v lese, jehož husté houštiny obklopovaly pozadí vodopádu.

William Emery osaměl; ulehl u paty vrby a očekáváje, až se spánek, nezbytný následek vedra, snese na jeho víčka, začal uvažovat o své nynější situaci. Byl tu daleko od obydlených končin, na břehu doposud málo probádané Oranje. Očekával Evropany, krajany, kteří opouštěli vlast, aby podstoupili svízele daleké výpravy.

Jaký však byl účel této výpravy? Jakou vědeckou záhadu chtěla v jihoafrických pustinách vyřešit? Jaká pozorování chtěla provádět ve výši třicáté jižní rovnoběžky? O tom se dopis ctihodného ředitele greenwichské hvězdárny ani v nejmenším nezmiňoval. On, Emery, byl žádán o příspěvní jako učenec zvyklý

na podnebí jižních šířek, a protože šlo patrně o vědecké práce, byla pomoc jeho kolegům ze Spojeného království zajištěna.

Zatímco mladý hvězdář uvažoval o všech těchto věcech a kladl si tisíce otázky, na něž nenacházel odpovědi, snesl se na jeho víčka sen a on usnul hlubokým spánkem. Když se pak probudil, bylo slunce ukryto za západními pahorky, jejichž malebný profil se rýsoval na ohnivě rudé obloze. Prázdný žaludek upozornil Williama Emeryho, že je čas k večeři. Bylo skutečně již šest hodin večer a blížila se chvíle, kdy bylo nutno vrátit se k vozu na dno údolí.

Právě v té chvíli se z jedné vřesové houštiny po pravé straně ozval výstřel; houština se táhla po pravé straně po svahu pahorků. Skoro současně se objevili na kraji lesa také Křovák a Top. Mokum vlekl právě zastřelené zvíře.

„Pojďte, pojděte, jídlo se nese!“ odvětil lovec a hodil na zem zvíře se zahnutými rohy.

Byl to druh antilopy známé pod jménem antilopa skákavá, která je dost hojná v celé jižní Africe. Je to roztomilé zvíře se skořicově zbarveným hřbetem a zadkem pokrytým dlouhými chumáči hedvábných, bělostných chlupů, břicho má kaštanově hnědě skvrnité. Jeho velice chutné maso tedy nyní skončilo jako jejich večeře.

Lovec a hvězdář si naložili kořist pomocí tyče na ramena, opustili výšiny vodopádu a za půl hodiny byli ve svém táboře v úzké rokli údolí, kde je očekával vůz strážný dvěma vozky z kmene Křováků.

II. KAPITOLA

Oficiální představení

Mokum a William Emery čekali dál na místě schůzky 28., 29. a 30. ledna. Zatímco Křovák lovil a pronásledoval jak zvěřinu, tak i dravé šelmy v zalesněném kraji kolem vodopádu, mladý hvězdář bedlivě pozoroval tok řeky. Pohled na velkolepou a divokou přírodu ho ohromoval a sytil jeho duši novými pocity. On, muž číslic, učenec, stále shrbený nad svými knihami, přikovaný ve dne v noci k čočkám svého dalekohledu, číhaje na průchod hvězd poledníkem nebo počítaje jejich zakrytí, nyní se přímo kochal životem ve volné přírodě, v hustých pralesích, které kryly svahy pahorků, na pustých výšinách, jež Morgheda omžila vlhkým oparem. Poezie širých pustin, pro lidi téměř neznámých, byla pro něj rozkoší, do níž rád pohroužil svého ducha unaveného matematickými výpočty. Krátil si tak dlouhé čekání a zotavoval se na těle i na duchu. Jeho netřesitelná trpělivost, již Křovák nedokázal porozumět, vycházela jistě právě z tohoto nového prostředí. Lovce si tedy pořád stěžoval a učenec ho i nadále uklidňoval, ačkoliv bylo těžké neklidného Mokuma uchlácholit.

Nastal 31. leden, což byl poslední den podle lhůty v listu ctihodného Aireyho. Neobjeví-li se tedy učenci v tento den, bude

se muset William Emery rozhodnout, co bude dělat dál, a rozhodnutí to bude nemálo těžké.

Opoždění se mohlo protáhnout, není ale možné čekat do nekonečna.

„Pane Williame,“ řekl mu lovec, „proč bychom cizincům nešli naproti? Nemůžeme je minout. Je tu pouze jediná cesta, po řece, a plují-li po ní, jak tvrdí váš kus papíru, pak je jistě potkáme.“

„To je znamenitý nápad,“ odvětil hvězdář. „Pojďme na obhlídku pod vodopády. Budeme se moci vrátit do tábořiště jižními údolními. Ale povězte mi, Křováku, vyznáte se v krajině podél toku Oranje?“

„Ano, pane,“ odpověděl lovec, „dvakrát jsem se po ní plavil proti proudu od Voltského mysu až k jejímu soutoku s Hartem na hranicích Transvaalské republiky.“

„A je její tok splavný po celé délce, kromě Morghedských vodopádů?“

„Přesně tak, pane,“ přisvědčil Křovák. „Je však třeba dodat, že na konci období sucha je Oranje téměř bez vody, tedy asi až na osm či deset kilometrů do ústí. V těchto místech se potom tvoří písčité jespy, na něž prudce narážejí vlny hnané od východu.“

„Na tom nezáleží,“ odvětil hvězdář, „naši Evropané přistáli v době, kdy bylo ústí Oranje zajisté ještě splavné. Není tedy důvod, proč by se měli opozdit.“

Křovák neodpověděl. Přehodil si karabinu přes rameno, hvízdal na Topa a vedl svého druha po úzké stezce, která o sto třicet metrů níže vedla k řece pod vodopádem.

Bylo devět hodin ráno, oba zvědové – nyní se k nim takové označení skutečně hodilo – sestupovali podél řeky po jejím levém břehu. Cesta ovšem nebyla tak schůdná jako po nějakém nábřeží nebo pobřežní hrázi. Srázné břehy, porostlé křovím, byly celé pokryty loubím různých aromatických rostlin. Splet' výhonků tolitů popínavě proplétaly se mezi stromy a pod

nohama poutníků rozprostíraly zelenou síť. Křovák měl tedy dost práce, aby nožem nelítostně odsekával překážející girlandy. William Emery nasával hlubokými doušky pronikavé vůně pralesa, prosyceného obzvláště zápachem kafru, které šířily nesčetné květy blahovoníků (diosem). Naštěstí tu byla také holá místa, neporostlé části břehu, které umožňovaly lovcu a jeho příteli postupovat v cestě rychleji. V jedenáct hodin dopoledne tak byli necelých šest a půl kilometru od svého tábořiště.

Vítr vanul v té chvíli ze západu, tedy směrem k vodopádu, jehož hukot kvůli tomu nebylo v této vzdálenosti už možné zaslechnout. Hluk přicházející od západu by však naproti tomu bylo možné slyšet dobře.

William Emery a lovec se zastavili a pozorovali řeku, která tu tekla asi tři nebo pět kilometrů v přímém směru. Řečiště bylo dost hluboké, sevřené z obou stran křídovými břehy vysokými šedesát metrů.

„Počkejme zde,“ pravil hvězdář, „a odpočihneme si. Nemám nohy lovce, pane Mokume, a procházím se obvykle víc po hvězdnaté obloze než po pozemských cestách. Oddychněme si tedy. Z tohoto místa vidíme na řeku do dálky tři či pěti kilometrů, a naším zrakům tak neunikne žádná loď.“

Mladý hvězdář usedl pod obrovským pryšcem, jehož koruna dosahovala výše dvanácti metrů. Odtud viděl pohodlně daleko na řeku. Lovec, nezvyklý pohodlnému odpočinku, přecházel stále po břehu, zatímco Top plašil hejna divokých ptáků, jimž však jeho pán nevěnoval pozornost.

Křovák a mladý hvězdář byli na místě sotva půl hodiny, když William Emery spatřil, jak Mokum, stojící asi sto kroků pod ním, cosi napjatě pozoruje. Spatřil snad onu netrpělivě očekávanou loď?

Hvězdář povstal ze svého mechového křesla a sestoupil po svažitém břehu ke Křovákovi.

„Vidíte snad něco, Mokume?“ zeptal se Křováka.

„Ne, nevidím nic, pane Williame,“ odvětil lovec, „ale protože mému sluchu jsou známy všechny přírodní zvuky, zdá se mi, že na dolejším toku řeky se ozývá nějaký nepřírozený hluk.“

Křovák požádal svého přítele, aby stál tiše, položil ucho na zem a nanejvýš pozorně naslouchal.

Po několika minutách se lovec zvedl, potřásl hlavou a pravil:

„Bezpochyby jsem se zmýlil. Domnělý hluk byl asi jen svištěním větru listím nebo pleskotem vody o kameny na břehu. A přece...“

Lovec ještě jednou pozorně naslouchal, ale nic neslyšel.

„Mokume,“ pravil pak William Emery, „je-li zvuk, který jste slyšel, způsoben strojem parní lodi, uslyšíte jej lépe, sehnete-li se k hladině řeky. Vodou se šíří zvuky mnohem zřetelněji než vzduchem.“

„Máte pravdu, pane Williame,“ odušil lovec, „nejednou jsem takto vystopoval hrocha přecházejícího přes vodu.“

Křovák hbitě sestoupil po příkrém břehu, přidrhuje se lián a chomáčů rostlin. Když byl dole, vešel až po kolena do vody, sehnul se a přiblížil ucho až k hladině.

„Ano!“ zvolal za několik okamžiků, když pozorně naslouchal, „ano! Nemýlil jsem se! Tam dole, několik kilometrů pod námi, se ozývá hřmot prudce bičované vody. Zní to jako jednotvárný a neustávající klapot.“

„Zvuk lodního šroubu!“ zvolal hvězdář.

„Nejspíš, pane Emery. Ti, které očekáváme, nejsou daleko.“

William Emery, vědom si citlivosti lovcových smyslů, jeho zraku, sluchu i čichu, nepochyboval o slovech svého přítele. Ten vystoupil opět na břeh a oba se rozhodli čekat na tomto místě, z něhož snadno mohli přehlédnout tok Oranje.

Uplynula půlhodina, jež se Williamovi Emerymu přes jeho klidnou povahu zdála být nekonečná. Kolikrát se mu zazdalo,

„Tam dole, několik kilometrů pod námi...“

že vidí neurčitý profil lodi, plující po vlnách řeky! Ale jeho zrak ho pokaždé klamal. Konečně Křovákův výkřik rozbušil jeho srdce.

„Kouř!“ vykřikl Mokum.

William Emery, pohlížeje směrem naznačeným Křovákem, zpozoroval lehký mráček dýmu v říční zátočině. Nebylo již žádných pochyb.

Loď plula rychle. William Emery brzy rozeznal její komín, jenž chrлил proudy černého dýmu, smíšeného s bílou párou. Lodní posádka bezpochyby přikládala pod kotel, aby stihla doplout na místo schůzky ve stanovený den. Loď byla ještě asi jedenáct kilometrů od vodopádů Morghedy.

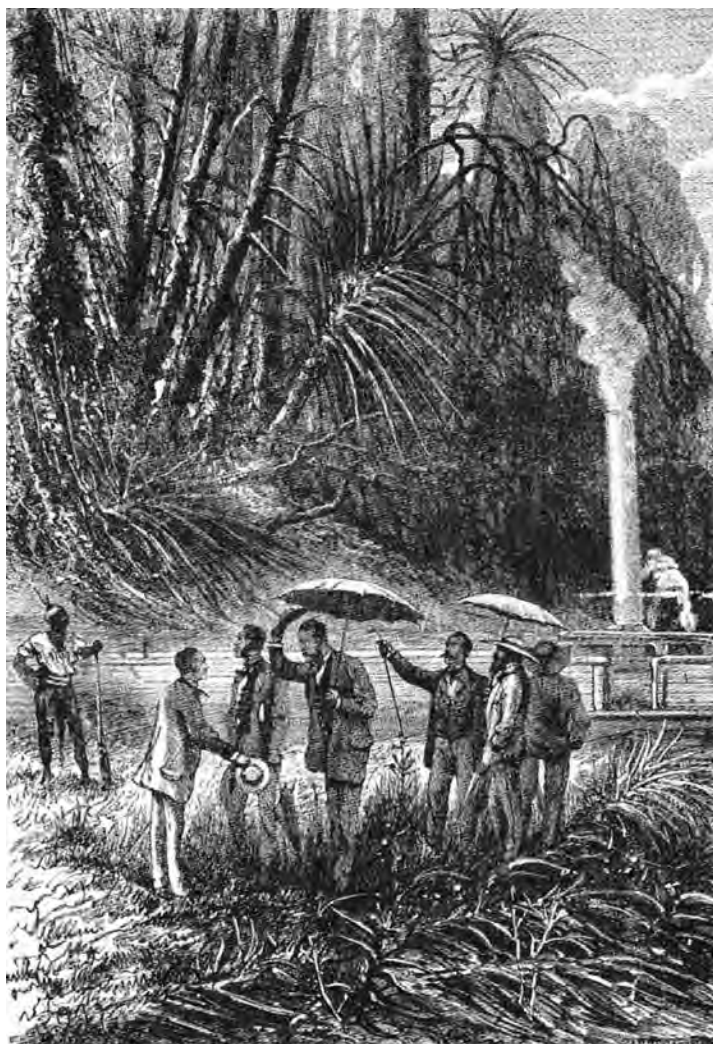
Bylo právě poledne. Ono místo nebylo vhodné k přistání, a hvězdář se tedy rozhodl, že se pěšky vrátí k vodopádu. Oznamil svůj úmysl lovcí, jenž odpověděl tím, že vykročil nazpět cestou, kterou sem přišli. William Emery následoval svého druha, a když ještě naposledy otočil svůj pohled na řeku, zpozoroval britskou vlajku třepetající se na lodní zádi. Cesta zpět rychle ubíhala, za hodinu byli Křovák a hvězdář čtyři sta metrů pod vodopádem. Tam tvořil záhyb řeky malou zátoku, v níž mohla paroloď pohodlně přistát, neboť voda byla i u břehu dost hluboká.

Loď nebyla již asi daleko, plula zajisté rychleji než oba pospíchající chodci. Nebyla však ještě na dohled, neboť břehy řeky, porostlé vysokými stromy sklánějícími se nad vodu, bránily ve výhledu. Byly však slyšet pronikavé zvuky parní píšťaly, které neutichaly. Loď jimi ohlašovala svůj příjezd k Morghedě. Byl to signál.

Lovec odpověděl výstřelem z karabiny, třesnutí bylo hlučně opěťováno ozvěnami od břehů.

Konečně se loď objevila.

William Emery a jeho přítel byli také zpozorováni těmi, kdo byli na její palubě.

Hvězdář a jeho kolega z cambridgeské observatoře se pozdravili...

Na hvězdářovo znamení loď zatočila a pomalu přirazila ke břehu. Bylo vyhozeno lodní lano, Křovák je zachytil a ovinul okolo zlomeného, uschlého kmene.

Hned potom na břeh vyskočil muž vysoké postavy a pokročil ke hvězdáři, zatímco jeho přátelé rovněž vystupovali.

William Emery šel vstříc tomu muži a pravil:

„Plukovník Everest?“

„Pan William Emery?“ odvětil plukovník.

Hvězdář a jeho kolega z cambridgeské observatoře se pozdravili a podali si ruce.

„Pánové,“ řekl pak plukovník Everest, „dovolte mi, abych vám představil váženého Williama Emeryho z kapské hvězdárny, jenž nám laskavě přišel vstříc až k Morghedským vodopádům.“

Čtyři cestující z lodi vystoupili a stojíce vedle plukovníka Everesta pozdravili jeden po druhém mladého hvězdáře, jenž jejich pozdrav opětoval. Pak je plukovník oficiálně flegmaticky představil jako pravý Angličan:

„Pane Emery, sir John Murray z Devonshiru, váš krajan; pan Matvej Strux z pulkavské observatoře, pan Nikolaj Palander z helsinské observatoře a pan Michail Zorn z kyjevské observatoře, tři ruští učenci, reprezentující carskou vládu v naší mezinárodní komisi.“

III. KAPITOLA

Přenášení lodi

Když si byli vzájemně představeni, nabídl William Emery příchozím svoje služby. Jako prostý hvězdář kapské observatoře byl podřízen plukovníku Everestovi, vyslanci anglické vlády, který se s Matvejem Struxem dělil o předsednictví vědecké komise. Znal ho ostatně jako znamenitého učenice, který se proslavil zkoumáním mlhovin a výpočty zatmění hvězd. Hvězdář, asi padesátiletý, chladný a metodický, žil život matematicky spořádaný hodinu po hodině. Nic pro něj nebylo nepředvídané. Byl stejně přesný a dochvilný jako hvězdy při přechodu poledníkem. Lze říci, že se všechny úkony jeho života řídily podle chronometru. William Emery to věděl, a proto také nepochyboval o tom, že by vědecká komise nedorazila ve stanovený den. Mladý hvězdář čekal, že mu plukovník vysvětlí účel této výpravy do jižní Afriky. Ale plukovník Everest se o tom nijak nezmiňoval a William Emery měl za to, že není dobré se vypytovat. Podle plukovníka pravděpodobně doposud nenastal ten správný čas, kdy o tom začít mluvit.

William Emery znal taktéž z vědeckého světa sira Johna Murraye, bohatého učenice, následovníka Jamese Rosse a lorda Elgina, který bez úředního titulu dobýval cti Anglii svými

astronomickými pracemi. Věda mu byla zavázána za značné peněžní dary. Věnoval dvacet tisíc liber šterlinků na vybudování obrovského teleskopu, který mohl klidně soupeřit s dalekohledem v Parson Townu, jenž pomohl odhalit podstatu několika dvojitých hvězd. Byl to nanejvýš čtyřicetiletý muž, panského vzezření, z jehož netečné tváře nebylo možné vyčíst nic o jeho povaze.

Co se týká tří Rusů, pánů Struxe, Palandera a Zorna, také jejich jména William Emery neslyšel poprvé. Ale mladý hvězdář je osobně neznal. Nikolaj Palander a Michail Zorn se chovali s úctou k Matveji Struxovi, což – nehledě k zásluhám – ospravedlňovalo jeho postavení.

William Emery si však všiml, že angličtí a ruští učenci jsou ve stejném počtu, tři Angličané a tři Rusové. Také mužstvo parolodi *Queen and Tzar* čítalo deset mužů, z nichž pět pocházelo z Anglie a pět z Ruska.

„Pane Emery,“ pravil plukovník, když bylo představování skončeno, „známe se nyní, jako bychom se společně plavili z Londýna k Voltskému mysu. Vážím si vás kvůli vaší práci, která vám už v mládí dobyla zaslouženou proslulost. Na mou žádost vás anglická vláda určila, abyste se účastnil ukolů před které budeme v jižní Africe postaveni.“

William Emery poděkoval poklonou a pomyslel si, že se konečně dozví, jaké pohnutky to zavedly vědeckou expedici až sem na jižní polokouli. Ale plukovník Everest se o tom ani slovem nezmínil.

„Pane Emery,“ pokračoval plukovník, „jsou přípravy hotovy?“

„Naprostě, plukovníku,“ odpověděl astronom. „Podle rozkazu, který jsem obdržel listem ctihodného pana Aireyho, jsem před měsícem opustil Kapské Město a odebral jsem se na stanicí Lattaku. Tam jsem sehnal vše, čeho je zapotřebí k výzkumu